

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Cap. 1. De Iudicio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

TRACTATUS VI.

De
Iudicijs.

Iudicium (dictum à Iuredicendo, quia in eo per sententiam cum autoritate profertur, quod iustum) diuiditur in Ecclesiasticum (est enim contentio si de causis Ecclesiasticis, putà de beneficijs, decimis, matrimonio, de personis Ecclesiasticis, quæ coram iudice Ecclesiastico solum conueniri possunt etiamsi actor sit laicus, quia actor forum Rei sequitur) & seculare (si contentio sit de re non Ecclesiastica sed seculari & inter laicos, vel saltem si Reus sit laicus.)

NB. In causis Ecclesiasticis laicus iudex esse non debet, quia laici spiritualia tractare non debent c. 2. de iudicijs.

Nec clericus actor coram seculari iudice in eodem iudicio reconueniri potest.

In causa Ecclesiastica laicum vnà cum clerico arbitrari constitui potest sed non iudex, quia arbitrari in re spirituali non est ita actus spiritualis sicut est iudicare: Laici tamen possunt esse consiliarij in causis Ecclesiasticis, quia non agunt authoritatiuè aut tanquam proprio iure.

Alia diuisio sumitur ex diuersitate formæ. Quod aliud iudicium est petitorium (in quo de rei proprietate alio iure agitur; aliud verò iudicium possessorium in quo de sola rei possessione agitur.

NB. Licet prius petitorio actum fuerit, non prohibet.

prohibetur auctori ante conclusionem causae, vel etiam post conclusionem, si iusta causa subsit alterum iudicium super possessorio inchoare, ostendendo per violentiam se à possessione eiectum.

Tertia diuisio sumitur ex diuersitate formae. Quod aliud iudicium est ordinarium & solemne, in quo iuris ordo ac forma obseruatur; videlicet ut Reo in ius citato libellus siue intentio Actoris in scripto edatur: Deinde litis contestatio fiat, iuramentum calumniae praestetur (si id petatur) postea probationes proferantur: denique sententia à iudice in scripto proferatur: qui ordo iudicij si non seruetur, eius acta irrita sunt. Aliud vero iudicium est extraordinarium seu summarium in quo simpliciter de plano sine solemni strepitu ac figura iudicij, sola facti veritate inspecta proceditur. In omni tamen iudicio Reus conuentus citari debet, data ei copia se defendendi, alioquin processus irritus est, excepto, si causa notoria sit, & clarum, nullam parti absentis defensionem competere posse. Quod si legitime citatus nec per se, nec per procuratorem compareat, cum comparere possit, contra eum rectè proceditur, vsque ad sententiam definitiuam.

Quarta diuisio sumitur ex diuersitate finis. Quod aliud est iudicium ciuile, in quo actor suum, vel alterius commodum priuatum prosequitur; siue causa ex contractu, siue ex delicto descendat: Aliud vero iudicium criminale, in quo agitur in causa criminis ad vindictam, seu pœnam publicam, siue pecuniaria applicanda fisco; aut publici officij priuatio. Pro cuius pleniore intellectu. NB. Quod crimina, quae à Magistratu puniri solent, alia contra publicam, tantum iustitiam sint, sine offensione particularis personae,

næ, uti sunt hæresis, simonia, blasphemia, ex quibus vna tantum actio, vel potius accusatio descendit, quæ fit ad publicam vindictam. Alia verò sunt crimina, quibus non tantum offenditur publica iustitia, sed etiam particularis persona, uti sunt homicidium, furtum, iniuria siue contumelia. Ex quibus duplex actio oritur, vna criminalis ad publicam vindictam, & altera civilis ad damnum resarciendum vel pœnam applicandam parti offensæ, V.C. contumelia.

Si vtraque actio civilis & criminalis ad pœnam seu vindictam tendit vna intentata altera tollitur, secus si ad diuersa tendant. V.C. vna criminalis ex causa furti, visillatæ ut tum vna per aliam non tollitur.

NB. Præter actionem criminalem & civilem est alia quasi mixta, & de vtraque particularis, ut cum agitur coram iudice Ecclesiastico ad separationem thori ad causam adulteriij.

C A P. II.

De Iudice.

Iudex (est persona publica ad id constituta ut secundum legis præscriptum, vel loci consuetudinem populo ius dicat) alius est ordinarius (qui tanquam ex officio vniuersitati causarum præest, siue ex proprio iure suo si supremus Iudex sit, siue ex Principis beneficio si subordinatus; alius est delegatus (cui ordinarius vices suas commendauit.

NB. Arbitrarius nemo constitui potest antè annum ætatis vigesimum neque Iudex antè eam ætatem delegari nisi à principe, vel si partes consentiant, ordinariè administrator Reip. debet attingisse annum vigesimum quintum.

In